

NÉPSZAVA

AZ ELŐFIZETÉS ÁRA:

egy évre 24.— kor. | negyed évre 6.— kor.
fél évre 12.— kor. | egy hónapra 2.— kor.
A „SZOCIALIZMUS”-nal együtt havonta 40 fillérrel több.
EGYES SZÁM ÁRA 8 FILLÉR.

A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT KÖZPONTI KÖZLÖNYE.

Megjelenik hétfő kivételével minden nap.

SZERKESZTŐSÉG: VIII., CONTI-UTCA 4.
(Telefon: József 3—29 és József 3—30.)

KIADÓHIVATAL: VIII., CONTI-UTCA 4. SZ.
(Telefon: József 3—31 és József 3—32.)

Kovács Gyulát fölmentették.

Kovács Gyula fegyvert fogott Tisza Istvánra. Kicsi hijja volt és a geszti kényur holtan fordult volna le arról a képviselőházi elnöki székről, amelyet meggyalázott. Az esküdtszék fölmentette Kovács Gyulát és azt mondta ki ezzel, hogy nem követett el bűnt az az ember, aki Tisza Istvánt, mint valami kártékony duvadat, el akarta pusztítani.

Kovács Gyula revolvergolyói Tisza István szívéből nem messze furódtak bele az elnöki emelvény burkolatába. Az esküdtek mégis fölmentették Kovács Gyulát. Ezzel Tisza István életétől megvonták a törvények védelmét, szabad prédának, vogelfrei-nek jelentették ki és Kovács Gyula lövéseit a jogos társadalmi önvédelem tettének minősítették.

Tisza István fölrugta a törvények uralmát, megrendítette az érvényességükbe vetett hitet, a törvény kötelező erejének helyére az önkényt tette. Az esküdtek igazmondása azt a tanítást foglalja magában, hogy ami megengedett Tiszának az országgal szemben, az meg van engedve Kovács Gyulának és bárki másnak is vele szemben. Ha Tisza nem tiszteli a törvényeket és az ország népének jogait: akkor neki a polgárok igazmondása szerint nincsen joga arra a védelemre, amit a törvény mindenkinek, kicsinek, nagynak egyaránt biztosít.

Tisza gáztetteinek elkövetésekor, mintán előbb óvatosan kellő számú szuronnal vette körül magát, a törvényes rend tiszteltbentartása helyett a lelkiismeretére szokott hivatkozni. Az ő lelkiismerete azt mondta neki, hogy helyes dolog a nép ellen való gyűlöletből letiporni a törvényeket s fölrugni az alkotmányt. A polgárok lelkiismerete pedig azt mondja, hogy helyes dolog az ilyen kártékony fenevadat eltenni az utból. Tiszától, aki megtagadta a törvényektől a nekik rendesen kijáró tiszteletet: a törvények megtagadják az életének védelmét. Tisza István élete bitang jószág: ez az esküdtszék bátor és derék ítéletmondásának értelme.

Vannak pillanatok, amikor a törvények ellen való föllázadás és parancsaikkal való szembehelyezkedés a magasabbrendű történelmi kötelesség követelése. Vannak a társadalomnak meg nem írott törvényei, törvényessé még nem szervezkedett hatalmai. Vannak törvényellenes cselekedetek, amelyekben valamely ország egész népének akarata és érzése kifejezésre jut. Vannak ellenálhatatlan áramlatok a tömegek lelkében, amelyek egy-egy ember akarátat leigázzák és kezét vezetik. Ilyen egyetemes érzés vezette Kovács Gyula kezét és az ország tulnyomó nagy többsége nyíltan vagy titokban szolidaritást vállalt vele. Éreztük, hogy nemes indulat vezette, jogos fölhábo-

rodás sodorta el: mindannyiunk érdekében vetette magát oda a sors kerekéi elé. Május 23-tól június hetedikéig olyan dolgok történtek ebben az országban éppen Tisza István személyes vezetése mellett, hogy mindenki tudta, érezte, mondotta, gondolta: *Meg kell jönnie annak a pillanatnak, amikor egy revolver vagy más efféle szinte magától elsül. És amikor megtörtént, egy hang volt az egész ország: Ennek így kellett jönnie.*

Az esküdtek ítélete azt mondja, hogy az ország véleménye nem változott meg. A polgári világ, amikor Kovács Gyulát fölmentette, vagyis a Tisza István ellen irányított lövéseket nem bűnösöknek és így megengedetteknek minősítette, közösséget vállalt vele és Kovács Gyulában elismerte a polgári társadalom akarátának végrehajtó szervét. A polgári társadalom nézete szerint csak a külső ellenség életét nem védi a törvény, csak a külső ellenség elpusztítása megengedett dolog. Az esküdtek ítélete szerint Tisza István a polgári társadalomnak ellensége, fegyveres erővel is elpusztítandó ellensége. Tisza István háborút indított a képviselőház ellen, az ország ellen, a nép ellen. Nem politikai harc folyik, amelyben érvek és meggyőzés a fegyver; de valóságos fegyveres háború, vérontással, golyószivítással, löfegyverekkel teljes. Tisza István kezdte, meg nem emlékeztén az Irás szaváról: Aki fegyvert vesz kezébe, fegyver által pusztul el.

Az esküdtszék, amely a polgári lelkiismeret szentesítését adta meg Kovács Gyula revolverének, nem demokratikusabb összetételű intézmény, mint a képviselőház. Vagyontalan emberek nem lehetnek esküdtek és a vagyonosok között is kiválogatják az ugynevezett legmegbízhatóbbakat. Forradalmi gondolatoknak és törekvéseknek az esküdtek között nem igen szoktak hívei akadni. Kormányval, nagyurakkal szemben nem igen szoktak az esküdtek szembehelyezkedni. Ebben a mostani pörben nemcsak a Tisza életének védelméről volt szó, hanem a kormányról is, pártjáról is, politikájáról is. Óriási terror dolgozott a kormány részéről. Bizonyos, hogy ezer módon megpróbálkoztak az esküdtek megfélemlítésével és befolyásolásával, mert tudták, hogy a fölmentő ítélet az ő halálos ítéletük lesz. Az esküdtek mégis fölmentették Kovács Gyulát. Milyen mérhetetlen lehet a fölháborodás a polgárság körében is a Tiszáék rémuralma ellen, ha az életet és tulajdont egyébként annyira tisztelő polgárbirok ilyen ítéletet hoztak. A polgárság támogatása segítette jórészt hatalomhoz a munkapártot. Mennyire elriasztották, megcsalták, legázolták ezek a munkapártiak ezt a polgárságot, ha polgárbirok a fegyveres kivégzésnek kiszolgáltatták a munkapárt ve-

zérét! A csendőrök és szuronyok sorfala mögött megbujva biztonságban érezték magukat Tiszáék. Belefojtották a szót az országba és azt mondták: Ime, az ország nyugodt és velünk van! Megértik-e most azt a véres Mene Tekelt, amelyet ez az ítélet az ő egükre ír?! Mivel az erőszakra támaszkodva minden gonosztettüket végre tudták hajtani, azt hitték, rendben is van a dolguk, hogy tetteik következményeikért nem kell helyt állaniok. Megértik-e majd most annak az igazságát, amit mi mindig mondtunk, hogy, aki szelet vet, vihart arat, hogy, aki kirugja a törvényes alapot a lábai alól, annak mulhatatlanul el kell jutnia a forradalomig? Meglátják-e most már azt az összefüggést, amely a május 23-iki vérengzés, a június negyedik „szavazás” és a június hetedik pisztolylövések között van?! Elhiszik-e már most, hogy az ő rendszerük ellen való küzdelemben minden eszközt és fegyvert jogosnak ítél a közvélemény?

A velük szemben álló erőket: az egész dolgozó országot el akarták némitani és tehetetlenné akarták tenni. Kezdték azzal, hogy a képviselőket elnémitották. Erre az elfojtott keserűség a független sajtóban keresett helyet. Rávetették magukat a lapokra, amelyekben az ország szíve dobogott és a nép haragja mennydörgött. Az üldözött igazság népgyűléseken szólalt meg: erre betiltották a népgyűléseket. Az ország igazi közvéleménye erre az esküdtszékek verdiktjeiben beszél. Fölmentettek hihetetlen forradalmi hangú írásokat és lázító fölhívásokat, amelyek azt mondták, hogy a törvényeknek ebben az országban már nem kell engedelmességet, hogy a hadsereg nem törvényes intézmény, hogy Tisza István közveszélyes örült és Lukács László a világ legnagyobb gazembere. S most fölmentették Kovács Gyulát, aki fegyvert fogott Tisza Istvánra... Minél vakmerőbb és örültebb lesz a reakció, annál meszebb sodródik és elszántabb lesz vele szemben az ellenállás. Kovács Gyula fölmentése a munkapárti politikának, Tisza István ellenforradalmi anarchiájának, a Lukács-kormánynak halálos ítélete. A szakadék, amely a dolgozó ország és a politikai büntetéseknek ezen szövetkezete között tátong, egyre nagyobb lesz. A polgárság már nem adja oda magát testőrségül a junkeruralom köré. Nem vállalkozik arra az alávaló és ostoba szerepre, hogy testével védje meg a junkerek uralmát. Ebből a szempontból ez az esküdtszéki ítélet párja a főváros bizalmatlansági szavazatának: az esküdtszék a munkapárt politikai legexponáltabb képviselőjének, a főváros törvényhatósága ezen politika irányának izente meg a háborút. Ez a verdikt a polgárság és junkeruralom között lassan és nehézkesen meginduló osztályharcnak egyik fontos és értékes tünete.

— A rendőrség a malombárók szolgálatában? Irják nekünk: A főváros munkássága között tekintélyes számot képviselnek a malommunkások, akik már jó ideje a legbarbárabb munkaviszonyok között tengődnek. Napi munkaidejük 12—14, sőt 24 óra is, heti keresetük ezzel szemben 22, legföljebb 24 korona. A milliós jövedelmeket bezsebelő malombárók még annyit sem juttatnak munkásaiknak, hogy kenyérrel és krumplival jóllakhassanak. A mai drágaság közepett huszonnégy koronából még krumplival sem lehet jóllakni, mert hiszen a táplálkozásán kívül egyéb szükségleteik is vannak az embereknek. De mit törődnek ezzel a malombárók? Csak az ő bennőjük legyen tele, csak az ő pereputyuk ne szenvedjen semmiben sem hiányt, a munkások döngöljenek meg. Azaz, hogy csak azok, akik elégedetlenek, akik szervezkedésre „bujtogatják” a többieket, akik „lázítanak” és megakarják tántorítani a „hüségese” és „kipróbált” munkásokat. Ezekre a „hüségese” munkásokra sok gondot fordítanak, néhe szivarra való is juttatnak nekik, csak hogy szemmel kísérjék a szervezkedni akarókat és besugjanak nekik mindent, ami a malmon belül és kívül történik. És ebben a szervezkedés ellen irányuló törekvésükben — ugylátszik — még a rendőrség is szolgálatukra áll. Vagy talán azt az ezer koronát akarja a rendőrség még mindig megszolgáltatni, amit az 1910-es kizárás alkalmával tanúsított szolgálataiért kapott? De bármint álljon is a dolog, annyi tény, hogy azokat az elvtársakat, akik a malmok rabszolgáit szervezkedésre akarják buzdítani, uton-utfélen zaklatják, a malmok kapuitól elzavarják, sőt annyira mennek már a rendőrök, hogy a befizető helyeken az ellenőrök szerepét játsszák. Amint ezt az 1888-as számot viselő rendőr is megselekedte a minap. Az Erzsébet- és Viktoria-malmok munkásai szombaton este értekezletet hívtak össze a Berzencei- és Tisza-utcák sarkán levő vendéglőbe. Egyszerre csak beállt a leghivatalosabb pófával az 1888-as rendőr, végigbőszelkedt az asztalon heverő és a befizetéshez szükséges nyomtatványokat, aztán kezébe vesz egy régi tagkönyvet, megnézi és kijelenti, hogy ennek a sok befizetésnek az árán jó görbenapot lehetne csinálni. És egyre szimatolt és szimatolt, de persze, teljesen eredménytelenül. Azonban végig ott maradt és jelenlétével boszantotta a befizetésre összesereglett tagokat. Mit gondolnak a malombárók és mit gondol a rendőrség, talán ilyen ostobán kicsinyes zaklatásokkal hiszik végképp megakadályozhatni a lassan-lassan mégis öntudatra ébredő rabszolgákat?

— Havazás után áradás. Máramarosban napokon keresztül erősen havazott. Hétfőre virradóra azonban hirtelen megváltozott az idő. Hétfőn Máramarosszigeten orkányszerű vihar dühöngött és kedden reggelre a város több utcáját elöntötte a víz. Az összes folyók megáradtak. Katasztrófáról egyelőre nem kell tartani, de a fafuvarozás szünetel, ami nagy gazdasági kárt jelent a megyében.

— A tehervonat katasztrófája. A győrmegyei Ponorfalun vasárnap éjszaka az ottani vasútállomáson éjjel 1 és 2 óra között a Budapest felől érkező tehervonat beleszaladt egy üres szerelvénybe. Tizenegy teherkocsi összetört, a vonatvezető pedig súlyosan megsérült.

— Szélhámos részvénytársaság. Megirtuk, hogy a rendőrség letartóztatta Halmos Jenő részvénytársasági igazgatót és Szabó Béla ügynököt, akik vállalatot alapítottak azért, hogy a hozzájuk kölesönért forduló embereket megcsalják és kiuzsorázzák. Kedden a társaság harmadik tagját: Drótos Jenő pénzügynököt is letartóztatták.

— A munkás az életét kockáztatja. Fiumében Carlo Guran munkást az „Unio” vegyigyárban olajozás közben egy szíj elkapta és a falhoz vágta. A szerencsétlen munkás azonnal meghalt.

— Attól félt, hogy megvakul. Aradon Kosuthán Ferenc építész rajzoló és ezért főbelötte magát. Haldokolva a kórházba szállították.

— A cselédnek soha sincs igaza című közleményünkre vonatkozóan a következő sorok közlését kérték: A nő mindössze két hétig volt nálam. A második hét végén tudomására jutott, hogy a következő napokban mosás lesz. Ő erre azt mondta: nem mos és egyúttal fölmondott. Másnap adta okul az említett hazugságot. Erre — természetesen — kitettem a szűrét. Az „összeveszésből” sem igaz egy szó sem.

Varsányi Géza.

— A villamos egyre gyilkol. Kedden délelőtt a Népszínház-utca 24. számú ház előtt Halász Sándor kocsis butorszállító kocsijának a kereke a villamos sinek közé szorult. Arra jött a 267-es számú Városi villamosvasuti kocsi, nekiment a butorszállító kocsinak és azt fölborította. Halász leesett a bakról és a jobb lábát törte. — A Ferenc-köruton a 358-as számú Városi villamosvasuti kocsi elgázolt egy hatvan év körüli munkást. Nyomban meghalt. Nem tudják, hogy kicsoda. Bevitték a törvényszéki orvostani intézetbe.

— A kaszárnyában. Pétervároton, a lovas-tüzérdandár kaszárnyájában hétfőn tűz támadt, amelyet gyorsan eloltottak. Egy altisztet, akit gyújtogatással gyanúsítottak, le akartak tartóztatni. Az altiszt ekkor revolverével többször lőtt és az egyik lövés egy törzstisztet talált, aki azonnal meghalt, egy másik golyó egy katonai irodai tisztviselőt sebesített meg. Az altiszt erre öngyilkosságot akart elkövetni, de csak megsebesítette magát.

— A nyomor elől akart a halálba menekülni négy kis gyermekével együtt L. Lajos cserépfedő felesége. A Pallfy-téren egy hajómunkás látta, amint egy nagyon szegény asszony négy kis gyermekkel szomorúan ballag a dunai alsó rakpart felé. A hajós egy deszkabódé mögé rejtőzött és onnét figyelte a fejleményeket. Amikor az asszony elhatározott lépéssel indult gyermekeivel együtt a Duna vizének, előugrott és megakadályozta a végzetes cselekedetet. Az asszonyt átadta egy rendőrnek, aki a főkapitányságra vitte gyermekeivel együtt. Az asszony itt elmondotta, hogy férje beteges és nem tudja a házbért kifizetni, a lakásukban pedig *nincsen egy falat kenyér*. Ehen kell halnia és inkább a Duna hullámaiba akarta ölni magát gyermekeivel együtt. A rendőrség a „lelkére” beszélték és megígértették vele, hogy nem tesz kárt magában, azután pedig hazakisérték, ahol azonban még mindig nincsen házbér és az éhenhalás réme még mindig fenyegeti.

— Nem kell az élet. H. József harminckét éves napszámos hétfőn éjszaka a Városmajor-utca 38. számú lakásán fölbelötte magát. Eszméletlen állapotban vitték az Újszentjános-kórházba.

Kovács Gyulát fölmentették.

No, ez szép ítélet: mondotta Tisza István.

Hiába volt minden mesterkedés. Csendőrszuronnyal lehet törvényeket gyártani, lehet milliókat zsebelni az ország pénzből, lehet csapra veretni a nép vérének nagyhatalmi célokért, de Tisza István őrző politikáját esküdtbíróági ítélettel igazolni — lehetetlen. Tisza István átkos élete a szabad, független polgárok ítélete szerint nem az az emberi érték, ami a törvényes védelmet megérdemli. Csak a jogtiprással szerzett, erőszakkal épült hatalmi önkény parancsára kirendelt szuronyok és az elmaradhatatlan, árnyékként követő detektívek védik ezt az életet, de olyan polgárok, akiknek van lelkiismeretük, visszariadnak ettől a védelemtől. A budapesti esküdteteket ez a lelkiismeret, a polgári önérték, az emberi méltóság visszatartotta attól, hogy ilyen bérencszolgálatra odaadják magukat. Nem lehetett őket megtevesztene a jogrend hazug frázisával annak a hatalomnak, amely éppen a jogrend és minden tisztesség fölragasásával született és botrányos vakmerőségének napról-napra megújításával tengeti hitvány életét. A jogrend tiltja az emberölést, az emberölés kísérlete is veszélyezteteti a jogrendet; de a Tisza István életének kioltására célzó kísérletet nem ítélték olyan veszélynek az esküdték, amely bűn, amely megtorlást érdemel. Hogy mit jelent ez a fölmentő ítélet politikai szempontból, azt lapunk vezető helyén fejtjük ki. Itt csak arra mutatunk rá, hogy a védelem álláspontja szerint azért kellett volna Kovács Gyulát fölmenteni, mert tettét a beszámíthatatlanságig fokozódott izgalomban követte el. A védelemnek ez az álláspontja helyes volt, mert hiszen, nem tekintve a tanuk egész seregét, két törvényszéki orvosszakértő véleménye is emellett szólt.

A bíróság félt is ennek az álláspontnak az igazságától és minden törvény és törvényes gyakorlat fölragasásával megakadályozta, hogy a védelem ezt az álláspontját az esküdték előtt igazolja. Ebben a perdöntő kérdésben nem engedte meg, hogy a közvetlenség és szóbeliség modern jogszolgáltatató elvei érvényesüljenek, nem engedte, hogy a szakértők az esküdték előtt fejthessék ki nézeteiket, hanem csak az igazságügyi orvosi tanácsnak a vád álláspontjára helyezkedő véleményét olvasta föl, amely vélemény egy hazug vizsgálóbírói tényálláson alapult, amint a védők előadták.

De az esküdték kifogtak a szakbírószágon. Ha a törvény alkalmazásáért fizetett urak így bánnak a törvénnyel, hát jó, gondolták az esküdték, majd segítünk a bajon. Ha a törvényszék korlátozza a bizonyítást a be-

számíthatóság kérdésében, mi a kérdés megokolása nélkül döntünk. *Es kimondották, hogy nem bűnös az, aki Tiszát meg akarja ölni, még ha beszámítható állapotban teszi is ezt.*

„Egy gyilkosra a tisztességes emberek rá szoktak menni. Igen könnyen megtörténhetik, hogy rámennek és megölik.”

Ezt Tisza István mondotta hétfőn a tárgyaláson, ezzel mentegetve hitvány gárdistáit, akik a véreben fetrengő Kovács Gyulát gyáván bántalmazták.

És most kedden az esküdték, a bírói tisztet teljesítő tisztességes emberek fölmentik Kovács Gyulát, aki majdnem megölte Tisza Istvánt. És igaza van Tiszának. A gyilkosra rámennek a tisztességes emberek és igen könnyen megtörténhetik, hogy megölik. Igen könnyen megtörténhetett volna, hogy Kovács Gyula is megöli őt. Gondolkozzék csak ezen Tisza István: az esküdték Kovács Gyulát nem tartják gyilkosnak. És egyetlen tisztességes ember sem tartja és nem tartaná annak akkor sem, ha megölte volna is Tisza Istvánt, mert — ő mondta — egy gyilkosra a tisztességes emberek rá szoktak menni. Igen könnyen megtörténhetik, hogy rámennek és megölik...

Tisza Istvánt nem ölték meg, de az ítélet után önmagának is éreznie kell, hogy erkölcsileg, politikailag egyaránt halott. Ő, a sötét középkor ittfelajtott szelleme, láthatja, hogy helyes történelmi érzékkel ezt a középkori erkölcsi és jogi mértéket alkalmazták vele szemben az esküdték: gáztettei után büntetlenül pusztíthatja őt el bárki, mint közveszélyes alakot. Ezt jelenti az esküdték verdiktje, amelynek az a csodás hatása is van, hogy végre egy nézetre jutottunk Tisza Istvánnal, aki azt mondta, mikor hírül adták neki a fölmentést:

— No, ez szép ítélet!

Bizony, bizony ez nagyon szép ítélet! Örömmel, boldogan érzik és mondják ezt milliók és milliók itt és az ország határain túl mindenütt, ahol a zsarnokságnak elleneségei, a népjogoknak harcosai vannak.

A tárgyalás.

A rendőrséget a tárgyalás második napján is tulságosan érdekelte a Kovács Gyula sorsa. Nem riasztotta vissza a mostoha időjárás sem és az esőnek mindössze annyi hatása volt, hogy a rendőrök bevonultak a Markó-utcából a törvényszéki épület lépcsőházába és folyosóira, ahol igazán nagy művészet volt még jeggyel is keresztüljutni a minden fordulónál fölállított rendőrkordonokon. Ügyvédek és beidézt ügyfeleket za-

vartak el a Markó-utcai oldalról és a pörös felek nemcsak óriási kerülőkkel juthattak el a tárgyalótermekbe. A másodemeleti főtárgyaló terem kívül és belül is olyan volt, mint egy nagyszabású rendőrkongresszus, ahova szíveségből beengednek néhány magasrangú rendőrtisztet és néhány újságíró.

Tizenegyre tájban megjelent a teremben Justh Gyula is néhány ellenzéki képviselő kíséretében. Nagy érdeklődéssel hallgatták a tárgyalást, amely ma is bővelkedett szenzációkban.

Folytatják a tanúkihallgatást.

A vérszomjas mungók.

Baloghy György elnök 9 órakor nyitotta meg a tárgyalást s mindjárt az első tanu vallomása súlyosan megbélyegezhette a mungóképviselők kegyetlenkedéseit.

Halmay Elemér szerkesztő jelen volt a képviselőház június 7-iki ülésén. Kovács Gyulát csak akkor pillantotta meg, amikor már eldőlttek az első lövések. Még a revolverből kikapódó lángot is látta, de olyan izgatott volt, hogy nem tudta megállapítani, hogy hány lövés történt. Nem látta azt sem, hogy Kovács célzott volna.

Gonda védő: Hallotta ön, hogy valaki ezt kiáltotta a lövések után: „Ne bántátok, hisz agyonveritek!”

— Ezt nem hallottam tisztán, de arra határozottan emlékszem, hogy amikor a munkapárti képviselők Kovács felé rohantak, minden erőmből kiáltottam feljűk: „Ne bántátok, mert vértök!” En ugyanis Kovács közvetlen közelében állottam s láttam, hogy a Kovács Gyula feje vérzik. Azt is láttam, hogy Kovács már a második lövés után visszafelé támolygott s a járása roppant ingadozó volt.

Tisza Kálmán nem vak, mégsem látott semmit.

Tisza Kálmán gróf már nem követte a bátyja példáját, nem mert eljönni a tárgyalásra, mert ugylátszik, hogy Boda Dezső nem boesát az ő rendelkezésére is detektíveket. Ez a kiváltság Magyarországon egyedül csak Tisza Istvánt illeti meg. Tisza Kálmán gróf távolmaradása folytán Polónyi védő indítványára fölolvassák a Nagyszalonán július 13-án fölvetett jegyzőkönyvet, amelyben gróf Tisza Kálmán elmondja, hogy látta Kovács Gyulát beszaladni a terembe s látta, hogy rálőtt az elnökre. Ugy emlékszik, hogy kétszer gyors egymásutánban lőtt, a harmadik lövés máshol történt és az elnöki emelvény fölött hatolt a falba. A két első lövés célzóva történt, de hogy melyik testrészt célzott, az meg nem állapítható. Az első két lövés egy helyből történt, de a második eldördülése után Kovács szemközt láthatta magát négy-öt munkapárti képviselővel, mire hátrált, eközben harmadszor is elsütötte a revolverét, majd megbotolva és félig elesve, a negyedik golyót önmaga ellen irányította.

— Magam is igyekeztem — mondta Tisza Kálmán, a jegyzőkönyv szerint —, hogy az első lövés után odasiessek, de mire Kovácshoz értem, mind az öt lövés megtörtént. A körülötte álló képviselők közül Kubinyi Géza, Kiss Ernő és Ertsey Péter alakjára emlékszem, összesen öt-hatan lehettek körülötte. A negyedik lövésnél Kubinyi megfogta Kovács Gyula karját. Mintán sietve értem a tett helyére, állíthatom, hogy a *sebesülés után senki sem bántotta*. A negyedik lövéssel csaknem egyidőben azonban egy ötödik lövés is történt, de olyan gyors egymásutánban a kettő, hogy nem tudom, a negyediket vagy ötödiket irányozta-e önmagára Kovács?

A nemes gróf tehát, ugylátszik, szintén szürke hálógot viselt a szemén ezen a napon és nem látta, hogy a munkapárti képviselőtársai milyen vadállatias kegyetlenséggel vetették rá magukat a védekezni sem tudó, eszméletlenül fekvő szerencsétlen Kovács Gyulára.

Él-e Tisza?

Nagyon érdekes vallomást tett ezután báró **Herczel Manó** egyetemi tanár, aki közvetlenül az eset után megoperálta Kovács Gyulát. Herczel elmondotta, hogy június 7-én, délelőtt fél 12 óra tájban hozták be szanatóriumába Kovács Gyulát, aki akkor teljesen öntudatlan állapotban volt. Ugy látták, hogy a sérülése súlyos és ezért nyomban operációt hajtottak végre rajta. Kovács Gyula homlokcsontja szét volt ronc-solva, a golyóra pedig szilánkok között lehetett ráakadni. Nagy metszéssel járt az operáció, narkózis nélkül. Azért nem volt szükség narkotizálásra, mert Kovács eszméletlen volt. Az operáció két óra hosszáig tartott. Kovács az operáció után két órára tért magához.

Elnök: Méltóságod beszélgetett akkor vele?

— Igen.

— Miről beszéltek?

— Közöséges orvosi kérdésekről. Azt kérdeztem tőle, hogy van, van-e fájdalma és így tovább.

— *Igaz-e, hogy Kovács Gyulának az volt az első kérdése, hogy él-e Tisza?*

— *Igen, ez igaz.*

— Öntudatos állapotban volt Kovács?

— Azt nem merném határozottan állítani, annál kevésbé, minthogy azután nemsokára félig-meddig ismét elalélt.

— Volt szó későbbi beszélgetéseik során a képviselőházban történt eseményekről?

— Dehogy. Arról soha senki nem beszélt vele, minthogy legegyszerűbb orvosi szabály, hogy ilyen esetekben előzményekről nem esik szó.

— Amikor Tisza felől kérdezősködött Kovács Gyula, méltóságodon kívül más is volt a szobában?

— Erre nem emlékszem.

Dr. Sélley főügyész helyettes: Volt valakinek engedélye, hogy beszéljen Kovácsal?

— Mikor behozták a szanatóriumba, nagyon sok ember volt körülötte. Az előcsarnokban is egész tömeget találtam, amely a mentőket kísérte.

— Állandóan mellette volt ön addig az ideig, amikor Tisza felől kérdezősködött?

— Nem. Az operáció után kimentem, később azután többször benéztem hozzá.

Mitől eredtek

az agygyomási tünetek?

Polónyi védő: Előfordulhatott az, hogy Kovács Gyula akár csak egy pillanatig is ápolónó nélkül maradt volna?

— Nem. Mindig volt mellette ápolónó.

— *Nem konstataálta ön Kovács Gyulán az agy-rázkódás tünetét?*

— Arra nem emlékszem, hogy az agyrázkódás tünetei fölléptek-e a betegnél, így nem tudom azt sem, hogy hányt-e, azt azonban határozottan tudom, hogy agygyomási tüneteket konstataáltam és az érverése gyöngye volt.

— Állapított meg méltóságod valamilyen leletet Kovácsról?

— Rendkívül erős vérzése volt és a *bemeneti nyílásnál ökölnyi véromlányt találtam*.

Az elnök (Kovács): Van valami megjegyzése? Igaz, hogy kérdezősködött Tisza felől?

— Többektől kérdeztem, hogy él-e Tisza. Hogy Herczel tanártól kérdeztem-e, azt nem tudom.

Szükség van az orvosszakértőkre.

Polónyi védő élt ezután előterjesztéssel.

— A törvényszéki orvosok kérdésében — mondotta — végzetes tévedésben van a bíróság. Ennek a tévedésnek a megvilágítása alkalmas arra, hogy a hat hónap óta vizsgálati fogságban levő vádlott fölmentessék. A *büntető törvénykönyv 239. §-a fogházbüntetés mellett meghagyja, hogy az, akinek a vádlott fölmentésére vezető körülményről tudomása van, azt tartozik a vádlott illetékes hatóságával, vagy hozzátartozóival közölni*. Mintán ilyen természetű fontos tévedésről van szó, méltóztassék *Ajtay tanárt kihallgatni, de ne mint szakértőt, hanem mint tanút, aki orvosi minőségében a törvényszék utasítására többször megvizsgálta a lösebet és arról, minthogy csak kötés alatt látta, nem tudott pontos észleletet adni. Könyörgünk méltóságos uram, hogy attól, ami az ügyre a legfontosabb, ne méltóztassék a védelmet elútni*.

Elnök: Mit kér a védő ur?

— Ajtay megvizsgálta a szanatóriumban többször Kovács Gyulát és tudja, hogy a koponyatüreg nem volt nyitva és hogy az agyhártya nem szenvedett sérülést.

Az elnök kijelentette, hogy a törvényszék ebben a kérdésben később fog dönteni. Ezután elrendelte dr. **Sándor László** rendőrtanácsosnak tanúként való kihallgatását.

A bazári revolver.

Tanu elmondotta, hogy tartani lehetett attól, hogy Kovács Gyula a szanatóriumban néhány órán belül meghal, ezért telefonon értesítették Szlavek Ferenc vizsgálóbíró, aki gyorsan megjelent a szanatóriumban, ahol Herczel tanár engedélyével Török rendőrfogalmazó jelenlétében kihallgatták Kovács Gyulát.

— Speciel rám — mondotta a tanácsos — azt a benyomást tette Kovács Gyula, hogy teljesen öntudatlan és eszméletlen volt. Ha véletlenül nem neki megfelelő szót diktált a vizsgálóbíró a jegyzőkönyvbe, maga Kovács igazította helyre. Minden szóra ügyelt. A bíró ur többször meg is kérdezte, hogy nem fáradt-e, jól érzi-e magát. Kovács mindig azt válaszolta, hogy csak folytassuk. Arra is nagyon ügyelt, hogy a védekezése az ő szavaival kerüljön a jegyzőkönyvbe. En még csodálkoztam is, hogy a golyó igen könnyű sérülést ejtett rajta. Kovács Gyula a kényes kérdéseknél, amikor arról volt szó, hogy le akarta-e löni Tiszát, hogy célzott-e, mindig ilyen választ adott: „Nem tudom, nem emlékszem.”

Gonda védő: Tanácsos ur a nyomozást teljesítette. Hogyan lehet, hogy egyben hatósági tanu is volt?

— A bíró ur kért föl hatósági tanunak.

— Intézték-e olyan kérdést Kovácsra, hogy haragszik-e Tiszára?

— Erre nem emlékszem.

— Igaz-e hogy tanácsos ur azt mondta a szanatórium előcsarnokában, hogy a Kovács által használt fegyver *játékrevolver, bazár-revolver volt?*

— Igen, azt mondtam, hogy *bazár-revolverrel lőtt*.

— Azt mondta-e, hogy üres volt a golyó?

— Igen, ezt is mondtam, mert láttam, hogy a golyó összelapult.

Polónyi védő: Tanu ur rokonságban van a Tisza-családdal?

— Nem vagyok.

Az elnök ezután fölmutatta azt az összelapult golyót, amelyet a képviselőházban egy fából vajtak ki. Sándor megmutatja a golyót a védőknek és az esküdteknek.

Ezután Kovács Gyulát szembesítették Sándor rendőrtanácsossal. Kovács a szembesítésnél ezt a kijelentést tette:

Tisztelettel kérem, hogy megjegyzéseimet akkor tehessem meg, ha a másik hatósági tanu is kihallgatták. Kérem Szlavek Ferenc vizsgálóbíró urat és a jegyzőkönyvvezetőt kihallgatni, kérem a jegyzőkönyvet megmutatni, mert én tegnap egy tényt állítottam és itt ma egy homlokegyenest ellenkező tény állítatott.

Török János dr. rendőrfogalmazó a következő tanu, aki Sándor rendőrtanácsossal jelen volt a Herczel-szanatóriumban, amikor Szlavek vizsgálóbíró Kovács Gyulát kihallgatta. Elmondja, hogy Szlavek vizsgálóbíró az ágy fejénél ült a vizsgálóbíró jegyzője és vele együtt az ágy lábánál álltak. Sándor tanácsos pedig Kovács háta mögött állt. A vizsgálóbíró kérdéseket adott föl és amikor a tényállás tisztázva volt, megszövegezte a jegyzőkönyvet. Szövegezés és beszélgetés közben többször megkérdezte Kovácsot, nincs-e kifáradva, mert akkor félbeszakítja a kihallgatást. Kovács a kihallgatás alatt teljesen nyugodt és higgadt volt, ott pedig, ahol a dolog meritumára vonatkozólag történt kérdés, hallgatott. Így például arra a kérdésre, hogy meg akarta-e ölni Tiszát, kerülgette az egyenes feleletadást. Mint laikus azt mondhatom, hogy Kovács öntudatlan volt s annyira nyugodt volt, hogy jegyzőkönyvfölvétel közben ezt mondta: „Még az akasztófa alatt sem vallanék mást.”

Elnök: Mennyi ideig tartott a kihallgatás?

— Háromkor szálltunk ki s körülbelül fél-ötör ültünk ismét kocsiba.

Sélley főügyész: Mondotta-e Kovács azt, hogy ő már másoktól hallotta, hogy rálőtt Tiszára?

— Ilyesfélét mondott, hogy másoktól hallotta ott bent a szanatóriumban, hogy Tisza felé lőtt.

Gonda védő kérdéseire tanu elmondja, hogy nem emlékszik már arra, miért írta az egyik jegyzőkönyvbe azt, hogy Kovács 1904-ben vette a revolvert, a másikban pedig azt, hogy 1098-ban. Szerinte ilyen aprólékoságokra, különösen számokra nem lehet az embernek emlékeznie.

Hogy készült a jegyzőkönyv?

„Ugyebár valószínű?”

A szembesítésnél Kovács Gyula ezt a szenzációs kijelentést tette:

— Mikor a vizsgálóbíró ur kijött hozzám a szanatóriumba, teljesen nyugodt és teljesen eszméletlenül voltam. A vizsgálóbíró azt mondotta: „Hála istennek, nagyobb baj nem történt, Tiszának semmi baja!” Ez is okozta, hogy olyan nyugodt voltam. Először hosszabb beszélgetést folytatott velem a vizsgálóbíró. Elmondottam neki, mi történt a karzatán, amikor lejöttem és amikor bementem a terembe, erre azt mondtam, hogy visszaemlékezni nem tudok. Sziveskedjék azt szemtanuktól megtudni. Ekkor figyelmeztetett Szlavek vizsgálóbíró ur, hogy ne tanítsam, mert tudja, mi egy vizsgálóbíró kötelessége. Ezután így folytatta Szlavek vizsgálóbíró ur: „A teremben egy pad véres lett, *ugyebár valószínű*, hogy ön azon a helyen lötte magát föbe, *ugyebár valószínű*, hogy erről a helyről lőtt?” Erre azt válaszoltam: „Valószínű!” — „Hány töltés volt a revolverében”, kérdezte. — „Öt”, mondtam. — „Határozottan?” kérdezte. — „Határozottan”, mondtam. Erre ezt mondta: „Négy töltés hiányzik a revolveréből, ezt megállapították, amikor kivették a kezéből. Tehát *ugyebár valószínű*, hogy négy lövést tett?” — „Valószínű”, feleltem én. Azután azt mondta: „*Ugyebár valószínű, hogy először lőtt Tiszára, aztán önmagára?*” (Nagy derűség.) Azt mondtam: „Valószínű”. A jegyzőkönyv fölolvása után *kifogást tettem, hogy mindezt úgy állították be, mint az én előadásomat* és akkor kértem a valószínűségnek a bevételét. De nem oda vették be a jegyzőkönyvbe, ahova a kérdés tartozik. Mikor azt kértem, hogy én diktálhassam a jegyzőkönyvet, Szlavek bíró ur azt mondta, hogy a jegyzőkönyvben az ő stílusának kell lenni. Azt a kérdést intézte hozzám, hogy ha-

ragaszom-e Tiszára, mire azt mondtam, hogy haragszom és mikor tovább kérdezte, hogy miért, azt válaszoltam: „Azért, mert a magyar alkotmányt tönkretette”. A jegyzőkönyvben pedig ezt arra a feleletre állították be, hogy miért lőtte meg Tiszát? (Sándor tanácsoshoz és Török segédfogalmazóhoz fordulva.) Most pedig az urakhoz fordulok, nem mint hatósági emberekhez, hanem mint becsületes férfiakhoz, mondják meg, hogy így történt-e vagy sem?

Itt mindenki becsületes...

Elnök: Itt mindenkinek becsületesnek kell lennie. Kovács, ne izgassa föl magát. (Sándor tanácsoshoz): Mit szól ehhez Sándor tanácsos ur?

Sándor rendőrtanácsos: Méltóságos elnök ur, Szlavek vizsgálóbíró ur ismeretes arról, hogy a legminuciózusabban veszi föl a jegyzőkönyveket. En ilyen valószínűségi komédiához egy jegyzőkönyvnél nem szolgáltatam volna mint hatósági tanu az aláírást. Aki ismeri a rendőrség és bíróság jegyzőkönyvfölvételi módját, nem is tételezhet föl ilyesmit.

Elnök: Ez valószínű is.

Kovács Gyula: Erre csak az a megjegyzésem, hogy Sándor tanácsos a kihallgatás felideje alatt nem is volt bent.

Sándor tanácsos: Kérem, Kovács feküdt a jegyzőkönyvfölvétel alatt, hogyan láthatta, hogy mi történik a háta mögött?

Kovács: Láttam is, meg elmondták is, hogy mi történik.

Sándor: Kérem, a jegyzőkönyv minden beütje háromszor megrágva került leírásra, ilyen fantasztikus dolgok nem fordulhattak elő.

Ajtayra nem kíváncsi a bíróság.

Dr. Katona Gyula orvost, báró Herczel tanár segédjét hallgatta ki ezután a bíróság. Lényegtelen vallomást tesz.

Gonda védő ismét kéri a Herczel-szanatóriumbeli két ápolónő kihallgatását arra vonatkozólag, hogy Sándor László a kihallgatás alatt huzamosabb ideig künn tartózkodott az előcsarnokban. Addig kéri a megesketés fölfüggesztését.

A bíróság megeskette mind a négy tanut.

Az elnök dr. Sélley főügyészt szólítja föl az után nyilatkozattételre Ajtay tanár kihallgatásának kérdésében.

Dr. Sélley kéri az indítványt elutasítani, mert a szakértő tanuképpen nem szerepelhet. A vizsgálóbíró és a jegyzőkönyvfölvéző kihallgatása fölösleges, mert a jegyzőkönyv közokirat.

Dr. Polónyi védő hosszasan fejtegette ezután, hogy miért szükséges Ajtay kihallgatása. Öntudatlanság kétféle módon állhat elő. Erőművi vagy patológikus uton. Bizonyos nagyobb lelki fölüldulástól az öntudat megszűnik a teljes öntudatlanságig, az öntudatlanságban való cselekvésig. Az ilyen öntudatlan cselekvés után rendszerint két óra hosszúra tartó kritikus álom következik. Ebből visszamenőleg meg lehet állapítani az öntudatlanságban való cselekvést. Ha erőművi uton következik be az öntudatlanság, akkor egyik tünete az agyarázkódásnak, amely mindig hányással jár. A patológikus öntudatlanságot követő álom után tiszta eszméletre ébred a beteg, sőt frissebb a normálisnál az öntudata, míg az erőművi öntudatlanság után kábultság következik. Ajtay tévesen azt hitte, hogy a golyó behatolt az agyba és hogy meg kellett nyitni az agyüreget. Ha így lett volna, akkor a golyó agyarázkódást idézett volna elő. Ajtay ezzel magyarázta az öntudatlanságot. **Lehetetlenség, hogy főben járó ügyben kasszínó traccsokról széles bizonyítás indul meg, ellenben szemtanukat ne hallgasson ki a bíróság. A védelem egyetlen aktát nem látott és a vádtanácsból az iratok anélkül mentek föl az igazságügyi orvosi tanácsához, hogy az iratokba a védelem betekinthezett volna. Hiszen voltak tanuk, akiknek a vallomását csak a főtárgyalás előtt néhány nappal ismertük meg az elnök ur szíveségéből.**

Negyedórai tanácskozási után a bíróság kihirdette határozatát, amely szerint a Herczel-szanatórium két ápolónőjét tanuként telefon útján megidézteti, a bizonyításkiegészítés többi részére vonatkozó indítványoknak azonban helyt nem ad. Szlavek Ferenc vizsgálóbírónak és jegyzőjének tanuként való kihallgatását a bíróság azért mellőzi, mert a vizsgálóbírói jegyzőkönyv közokirat és ennek valódiságában kétfelkédnünk sem lehet. K. Ajtay Sándor kihall-

gatását a bíróság mellőzi, mert Ajtay szakértő és a bíróság már kimondta, hogy szakértőt nem hallgat ki.

Polónyi védő semmisségi okot jelent be.

A fegyverszakértők vitája.

Porkoláb Imre inámi kocsis Strasser Imre inámi gazdaságában szolgált már 10 éve, az atyja ugyanott szolgált 35 évig és most nyugdíjat élvez. Tanu a merénylet előtt beszélt Kovács Gyulával a szakcsi vásárrban s abban állapodtak meg, hogy június 8-án elmennek a püspöki-vásárba is lovat venni.

Schwarz Ernő lókereskedő ugyanezt bizonyítja.

Mravkó József fegyverszakértő Kovács revolverét emberölésre alkalmasnak tartja. A forgópisztollyal, aki ért hozzá, föltétlenül találhat.

Gonda védő: Igaz-e, hogy ön a próbálövésnél egy papírosra lőtt és a golyók nem találtak?

— Kétféle lövés közül három talált.

Remetey Károly János ellenőrző szakértő Kovács Gyula revolverét nem tartja alkalmasnak emberi élet kioltására.

Elnök: Kiállnana-e ön egy lövést 8–9 méter távolságról egy deszka mögül?

— Igen.

— És deszka nélkül?

— Deszka nélkül nem, bár már a ruhám keresztfül nem okoz sérülést és csak a meztelen testen okozhat súlyos sebesülést.

— Orvos ön, hogy megtudja állapítani a sebesülés súlyosságát?

— Orvos nem vagyok, de azt csak tudom, hogy melyik seb súlyos és melyik könnyű. En különben kipróbáltam a fegyvert és amikor az átütési erejét vizsgáltuk, a szakértő ur tiz lövése közül csak kettő talált, én kétszer lőttem s a golyók mind a kétszer 45 centiméternyi elhajlást mutattak.

Mravkó szakértő: Az ellenőrző szakértő ur azért nem talált, mert nem is tartotta jól a revolvert. Azt mondta, hogy ő nem tudja másként tartani.

Gonda védő: Hát ön miért nem talált, hiszen jól tartotta a fegyvert. (Nagy derűtlenség.)

Fölolvassák a lövésekről szóló rendőrségi jegyzőkönyvet.

Polónyi védő: A lövés fölfelé tartott revolverrel történt. Nem befolyásolja ez a lövést?

Mravkó: Nem. Az teljesen mindegy.

Remetey: A szakértő ur nem ért ehhez semmit. **Dunsztia** sincs hozzá. (Nagy derűtlenség.)

Elnök: Ezért a kifejezésért rendreutasítom. Nincs joga bírálni a szakértő tudását.

Polónyi védő az iratok fölolvására vonatkozólag tesz előterjesztést. Kéri fölolvadni a „Magyarország” június 6-iki számában megjelent „Egy örült rémtettei” című cikket. Ugy-szintén kéri a detektívjelentések fölolvását.

Sélley ügyész ellenzi a detektívjelentések fölolvását, hozzájárul azonban az igazságügyi orvosi tanács szakvéleményének fölolvás-sához.

Polónyi védő örömet fejez ki afölött, hogy a vád képviselője a legfelsőbb orvosi tanács véleményének ismertetését szükségesnek tartja. Az ellenőrző vélemény megértéséhez azonban szükséges az előzmények ismerése is és ezért is-mételtén kéri az egész tényállás tisztázását, ugy-szintén dr. Gyulay Elemér egyetemi tanár-segédnek ellenőrző szakértőként való kihallga-tását.

Sélley ügyész ellenzi az ellenőrző szakértő ki-hallgatását, mert az igazságügyi orvosi tanács az a fórum, amely orvosi kérdésekben végleges véleményt mond.

Két ápolónő.

Derzsi Zsuzsanna ápolta a Herczel-szana-tóriumban június hó 7-től kezdve Ko-vács Gyulát. Amikor Kovács Gyula ma-gához tért, többeket beengedtek a beteg szo-bájába. Kovács rögtön eszméletre térése után azt kérdezte tanutól, hogy Tisza él-e? Megmon-dotta neki, hogy él, mire Kovács ismét megkér-dezte: „Tisza lelkiismeretere mondja ezt? En azt szeretném, hogy Tisza éljen és én mennél ha-marabb meghaljak”.

Gonda védő: Mi történt, mikor Kovács képvi-selő a hozzátartozóit akarta látni?

— A bátyja, Szunyogh Sándor jött be és ek-kor mondta neki Kovács képviselő ur: „Kérlek, vigasztald meg szüleimet, majd megsegíti őket az isten, ha nem is leszek már életben”. Erre Szunyogh Sándor így válaszolt: „Szerencse, hogy Tisza még él”. E válasza a képviselő ur meglepődve kérdezte: „Hát én másra is lőttem?” „Bizony a golyó mást is találhatott volna” mon-dotta Szunyogh Sándor. E beszélgetés után ki-mentem a folyosóra, ahol egy aranygalléros tiszt ur, akit én akkor még nem ismertem, azt mondta az ott tartózkodó detektíveknek: „Ez egy bazári revolver, nem beteg ő, nem ide való a szanatóriumba, hanem a fogházba, de ha már beteg is, menjen a rabkórházba”.

Bazsó Jánosné ápolónő szintén ápolta a Her-czel-szanatóriumban Kovács Gyulát. Nem em-lékszik arra, hogy Kovács Gyulát hozzátartozói meglátogatták-e az első napon. A beteghez or-vo-si engedély nélkül nem szabad senkit sem be-bocsátani.

Sélley ügyész: Ismeri ön Sándor tanácsos urat?

— Nem ismertem, amikor először láttam a folyosón. Több detektívvél beszélgetett egy aranygalléros tiszt a folyosón és azt mondotta

Kovács képviselő urról: „Nincs ennek kutya-baja sem, hiszen bazári revolver volt az, a go-lyó is összelapult”. Erre én megjegyeztem: „Nem szeretném magamnak azt a bajt, ami neki van”. Azt kérdezte ekkor tőlem az az ur: „Mit gondol, hány napig marad itt?” „Legalább is 8 napig” — mondtam én, mire az aranygallé-r-os fitymálva jegyezte meg: „Mirevaló a rabok kórháza? Ott lesz ez már két nap múlva”. Ké-sőbb tudtam meg a detektívektől, hogy az aranygalléros ur Sándor tanácsos volt.

Gonda védő: Igaz, hogy sok virágot kapott Kovács Gyula?

— Nagyon sokat. Szekérszámra küldték neki. A detektívek minden virágszálat szétszedtek. A virágot nem volt szabad bevinni a képviselő ur szobájába, hanem a detektívek ajándékozták el fűnek-fának. Egyszer az aratók küldtek a képviselő urnak egy óriási nagy kalászból font koszorút. Egyszer meg egy paraszt asszony hoz-zott egy ruhakosár kék buzavirágot. Tanuk vallomásukra esküt tesznek.

Nem egészítik ki a bizonyítást.

A bíróság ezután határozathozatalra vonult vissza és rövid tanácskozási után kihirdette, hogy a védőknek a bizonyítás kiegészítésére vonatkozó újabb kérelmét nem teljesíti, csupán az igazságügyi orvosi tanács véleményének és a vagyoni és az erkölcsi bizonyítványoknak föl-olvasását rendelte el. Egyben az iratokból meg-állapította azt is, hogy Kovács Gyula mentelmi-jogát csak 1912 július 25-én kérték fölfüggesz-teni.

A bíróság határozata ellen **Polónyi védő** sem-miségi okot jelentett be.

Mikovich szavazóbíró olvasta föl az igazság-ügyi orvosi tanács véleményét, amely szerint Kovács Gyula testmozgása biztos, beszéde nem akadozó, beszédének menete gondos, össze-függő, feleletei értelmesek, mindenre jól meg-felel, előtanulmányai társadalmi állásának tel-jesen megfelelő, a konvencionális formákat tel-jesen betartja, a téves eszmék patológiai álla-potot jelző tünetei nem észlelhetők rajta, a merényletet megelőző napokon tett gazdasági intézkedései, valamint a büntett utáni vallo-mása azt bizonyítja, hogy Kovács Gyula a merénylet előtt és utána is 2–3 óra múlva már teljesen nyugodtan viselkedett. Vallomási jegy-zőkönyvének minden szavára különös figyelmet fordított vallomása minden részletének jegyző-könyvbe való vételét határozottan követelte. Mindezek azt bizonyítják, hogy Kovács Gyula sem a merénylet előtt, sem pedig utána nem szenvedett szervi betegségben, mindössze a sa-ját létkérdése és önmege jelentőségének meg-ítélésénél öntulbecsülésre és fanatizmusra ta-lálhatunk s ez olyan ingerlékeny idegrendszer-ről tesz tanuságot, amely a kedélyeket alig-rálja s a nála észlelt nagyfokú izgatottságot kiválthatta. Ez látható az öfelségéhez és a másokhoz intézett leveléből is és abból, hogy öngyilkosságra szánta el magát. A terhelt a kér-déses napon a képviselőház karzatán tartózkod-tott, ott többekkel nyugodtan és higgadtan társalgott, még azt is észrevette, hogy Tisza Istvánné a szomszéd karzaton nevetett s ami-kor berontott a terembe, e szavakat mondotta: „Van még itt egy ellenzéki képviselő”, ugy-szintén az a körülmény, hogy célzóva lőtt Tisza István gróf felé, akire haragudott, mert vallo-mása szerint a magyar alkotmányt tönkretette, mindezekből a körülményekből az következ-tethető, hogy a büntett elkövetése idején oly fölüldult állapotban volt, amely szabad akara-tának képességét befolyásolta, de, hogy nem volt beszámítható állapotban, az a vizsgálat adataiból nem állapítható meg.

Fölolvasták ezután Kovács Gyula erkölcsi bi-zonyítványát, amely szerint **rendszerető, mun-kás, józan ember**. A fölolvastott vagyoni bizo-nyítványa szerint Kovács Gyula ingatlanát ez év tavaszán eladta.

A védelem kérelmére a bíróság fölolvastatta **Steiner József** gazdatiszt vallomását, amelyből kiderült, hogy Kovács Gyula a merénylet előtti napokon otthon egy szóval sem említette a képviselőházi eseményeket, hanem csakis gaz-dasági ügyekkel foglalkozott.

Szlavek bűnlajstroma.

Gonda védő szólalt föl ezután. Ez a vizsgá-lat — mondotta — legeklátásabb példája an-nak, hogy miként lehet az igazság ellenére, a védelem teljes lehetetlenné tételével vizsgálá-tot lefolytatni. A védelem az iratokba soha be nem tekinthetett, sőt ebbeli kérelmét írásban is elutasították. Nem hallgathatom el azt a kö-rülményt sem, hogy amidőn a képviselőházban egyszerre két képviselő használta revolverét, az egyiket, amelyik vértől borítva összeesett, letartóztatták, a másiknak pedig még csak a mentelmi jogát sem kérték fölfüggeszteni. Le-hetetlen ebből azt a következtetést le nem vonni, hogy mindez azért történt, mert az egyik ellenzéki, a másik pedig kormánypárti képviselő volt. A politikát nem lehet elválasz-tani ettől a bűnpörtől. Hiszen Székely Ferenc igazságügyminiszter, aki kétségtelenül politi-kai ellenfele Kovács Gyulának, maga nevezte ki a fölülvizsgálati szakértőket, holott erre

még sohasem volt példa. Ismétetlen hangoztatnom kell azt is, hogy lehetetlen meg nem hallgatnunk a törvényszéki szakértőket, akik beszámolnának arról, hogy milyen izgalmakat váltottak ki a képviselőházi események a Kovács idegrendszerében, aki kétségtelenül erősen exaltált ember. De nemcsak őt izgatták az események, hanem régi, kipróbált politikai vezérek is elvesztették hidegvérüket s volt miniszterek és államtitkárok a legnagyobb sértésekkel halmozták el a kormányt és a többséget az események hatása alatt. Kérem továbbá Szunyog Sándort, akire itt ma hivatkozás történt, tanuként kihallgatni.

Sélley ügyész: A törvényszéki orvosszakértők kihallgatásának mellőzését kéri. Szunyog Sándor kihallgatását fölöslegesnek tartja.

Gonda védő arra vonatkozólag is kéri Szunyog Sándort kihallgatni, hogy tette-e ő valomást Szlavek vizsgálóbíró előtt, aki Kovács Gyula előtt fölmutatta egy alkalommal Szunyog Sándor terhelő vallomását, holott Szunyog Sándort a vizsgálóbíró soha ki nem hallgatta. *Ha a vizsgálóbírói jegyzőkönyvnek közökirat jellege van, tessék megállapítani, hogy miként keletkezett ez a közökirat.*

Sélley főügyész helyettes erőlyesen tiltakozott a védelem gyanúsításai ellen. Az ügyészség előzetes engedélyét és jóakarát ebben az ügyben igen sokszor volt alkalma tapasztalni a védelemnek s a megvádolt vizsgálóbíró is szakközpött, hivatása magaslatán álló férfi, aki nek jelleméhez és becsületéhez szó sem férhet.

Gonda védő kötelességének tartja kijelenteni a maga részéről, hogy a védelemnek sohasem volt oka bármiféle kifogás alá tenni az ügyészség eljárását. A védelem most csak konkrét panaszt jelölt meg Szlavek Ferenc ellen, aki igen sok sérelmet követett el a védelemmel szemben. Szlavek volt az, aki a védelem értesítése nélkül kiment Kovács Gyulához és megkérdezte tőle, hogy kívánja-e Ertsey Péter megbüntetését? Kovács Gyula erre azt válaszolta a mi megkérdezésünk nélkül, hogy nem kívánja. Pedig nekünk meg lett volna arra a jogunk, hogy kérjük Ertsey ellen a bünvádi eljárást megindítását.

A bíróság rövid tanácskozás után úgy döntött, hogy nem ad helyt a bizonyítás kiegészítésének, azt azonban hajlandó megállapítani, hogy Kovács Gyula elé Szunyog Sándor vallomása helyett a Szunyog Mihály vallomását tartotta a vizsgálóbíró.

Polónyi védő a határozat ellen semmisségi okot jelent be.

A kérdések.

Az elnök ezután befejezettnek nyilvánította a bizonyító eljárást és felszólította a feleket az esküdtekhez intézendő kérdések benyújtására.

Sélley főügyész helyettes a következő kérdést indítványozza:

Bűnös-e Kovács Gyula abban, hogy 1912 június 7-ik napján délelőtt tizenegy és tizenkét óra között való időben, Budapesten, a magyarországi képviselőház üléstermében a képviselőház hivatalos eljárásában lévő elnökre, gróf Tisza Istvánra azon célból, hogy szándékosan megölje, előre meg nem fontolt szándékkal, erős fölindulásból keletkezett és rögtön végrehajtott szándékkal, — amelyet afölött való fölhaborodásában érzett, hogy a képviselőházból tömegesen kitiltották a képviselőket, — a bűnjelet képező forgópisztollyal háromszor rálőtt, bár a golyók senkit sem találtak, csupán megkezdte a bűncselekményt, de be nem fejezte. Igen, vagy nem?

Polónyi védő kifogást tesz a szöveg következő része ellen: „A képviselőház hivatalos eljárásában lévő elnökre, gróf Tisza Istvánra”, — mert Tisza megválasztását a képviselőház többsége és az ország választó polgárainak többsége is törvénytelennek tartja és így Tisza hivatalos eljárásában mint képviselőházi elnök nem szerepelhet, mert ez nem felel meg a valóságnak. Pótlásul pedig kéri a szövegbe fölvenni, hogy Kovács Gyula tettét *öntudatlan állapotban követette-e el?* Ezért a kérdést így kívánja szövegeezni:

Igaz-e, hogy Kovács Gyula Tisza István grófra, annak elkövetett térvénysértései és elhatározott öngyilkossága által fölízgatott állapotban az öntudatlanság fokozott olyan öntudatzavarban lőtt rá háromszor és nem talált, amely szabad elhatározási képességét kizárta, igen vagy nem?

Gonda védő a következő két kérdést terjeszti elő:

Igaz-e, hogy Kovács Gyula vádlott akkor, amikor 1912 június 7-én a képviselőház üléstermében gróf Tisza István felé lőtt, a képviselőnek az ülésteremből fegyveres erőszakkal való eltávolítása és saját öngyilkossági elhatározása miatt az öntudatlanságig emelkedett olyan öntudatzavarban volt, amely szabad elhatározási képességét kizárta: igen vagy nem?

A második kérdést arra indítványozta, vajjon a revolver emberélet kioltására alkalmas-e, igen vagy nem?

Elnök a tárgyalást délután fél 5 óráig félbeszakította.

A délutáni tárgyalás.

Fokozottabb érdeklődés mellett kezdődött meg délután fél 5 órakor a tárgyalás. A folyosón és a lépcsőházban a rendőrség létszámát megerősítették, mert már jóelőre olyképpen alakult ki a közvélemény, hogy az ítélet csak fölmentő lehet s attól féltek, hogy a közönség nem fog tartózkodni örömeinek minél hangosabb kinyilvánításától. Az aggodás nem is volt teljesen alaptalan, mert közvetlenül az esküdtek verdiktjének elhangzása után a törvényszék előtt várakozó, mintegy 50–60 főnyi tömeg lelkesen tüntetett Kovács Gyula mellett és abengolta Tisza Istvánt. A rendőrök szégyenkezve húzódtak vissza a kapu mögé, még csak a sisakos fejüket sem merték kidugni az utcára. Az bizonyos, hogy nem az esőtől féltek, hanem az hatott rájuk kellemetlenül, hogy a közönség folytonosan ezt hangoztatta:

— *Lámpavasra a gesztí hóhérral!*

Az esküdtek verdiktjére ma este a budapesti rendőrök hüvelyében felejtették kardjukat.

Tisza nem elnök.

A tárgyalás megnyitása után az elnök közölte a bíróság határozatát, amely szerint a következő két főkérdést intézik az esküdtekhez:

I. Bűnös-e vádlott Kovács Gyula abban, hogy 1912. június 7-én délelőtt 11 és 12 óra közötti időben élesre töltött és ölésre alkalmas forgópisztolyból Budapesten, a magyar országgyűlés képviselőházának üléstermében gróf Tisza Istvánra erős fölindulásban keletkezett és rögtön végrehajtott ölési szándékolt cselekménye véghezvitelét megkezdte, de be nem fejezte. Igen, vagy nem?

Ha az első főkérdésre hétnél több igen.

II. Vádlott a cselekmény elkövetésekor öntudatlan állapotban volt-e, igen vagy nem?

Az **elnök:** A főkérdés mindig a vádirat értelmében szerkesztendő meg. A vád tárgya erős fölindulásban elkövetett szándékos emberölés kísérlete. Ennek alkotó elemeit az első kérdés foglalta bele a bíróság, még pedig oly formában, hogy a kérdés eldöntésénél az esküdtek eldöntik azt a kérdést is, vajjon a forgópisztoly emberélet kioltására alkalmas eszköz volt-e vagy sem, valamint azt a kérdést is, vajjon Kovács Gyula e forgópisztollyal oly távolságban lőtt Tisza Istvánra, amely távolság emberélet kioltására alkalmas volt. A bíróság nem vehette be a kérdésbe az ügyész által indítványozott azon kérdést, hogy Kovács Gyula a képviselőház elnökére ennek hivatala gyakorlása közben lőtt, mert e kérdés szövege a hatóság elleni erőszakra is irányul, ami pedig vád tárgya nem volt. A beszámíthatóságot kizáró okot azért vette föl a bíróság külön kérdésbe, mert ennek az első főkérdésbe való befoglalása a kérdést zavarossá tette volna.

A kérdések ellen az ügyész semmisségi panaszt jelentett be, a védők tudomásul vették.

A pörbeszéd.

A vádbeszéd.

Sélley Barnabás főügyész helyettes egész röviden hívta föl az esküdteket marasztaló verdikt kimondására. Kérte, hogy az esküdtek elfogulatlanul teljesítsék nemes hivatásukat és tartásuk maguktól távol a politikai szempontokat. Kovács Gyula Tisza István gróftól szándékosan akarta életétől megfosztani. Elismeri, nem alias indokból, de hazafiúi fölbulzolásból, egyéni értékének tulbecsüléséből, mert azt hitte, hogy esetleg a saját élete odadobásával is megállíthatja azt a politikai küzdelmet, amelyet hazájára nézve kárhózatónak tartott. Három kérdés döntendő el: alkalmas-e a fegyver

az ölésre, szándéka volt-e Kovács Gyulának az ölés és beszámítható állapotban volt-e vagy sem. A fegyverszakértők véleményéből nyilvánvaló, hogy a revolver alkalmas az ölésre, de különben is nem játékból vette magához, amikor saját élete kioltására gondolt. A védelem panasolta el, hogy el volt zárva az iratoktól és meg volt fosztva jogaitól. A védelem ettől nem volt elzárva, csak hogy jogát nem vette igénybe. A védelem okozta fölfolyamodásaival, hogy a pör ilyen sokáig húzódott. A beszámíthatóság kérdésében hivatkozik az igazságügyi orvosi tanács véleményére, amely szerint Kovács teljesen tudatosan cselekedett. Elfogadja, hogy nem előre megfontolt, hidegen kiszámított és tervszerűen végrehajtott cselekedetről van szó, ellenkezőleg, a *perc hatása alatt* rohant a terembe és akkor fogamzott meg lelkében végzetes terve. Tudatos volt, amikor fölment a karzatra, tudatosan játszotta ki a detektív éberségét, amikor azt mondta, hogy képviselőtársai után megy, holott a terembe igyekezett és a teremben tudatosan kiabálta: „Van még itt egy ellenzéki!” Kovács Gyula tulbecsülte a maga értékét, amikor azt hitte, hogy halálával befolyásolhatja a politika menetét. Öneki nincsenek politikai érdemei, míg Tisza István politikai kiválósága minden vitán fölül áll. Értékeket rombolni és a nemzetnek értéket nem adni, nem szabad. A verdikt nemcsak e pörben döntő, mert fölmentés esetén a verdikt megnyitja annak lehetőségét, hogy a törvények hozását revolvergolyók szeszélyének tegyék ki. Az önké verdiktjének — végezte beszédét — példásnak kell lenni, mert itt nem politikai szenvedelmekről van szó, hanem a jogrend durva megsértéséről, amelyről csak marasztaló verdiktet lehet mondani.

A védőbeszéd.

Polónyi Dezső mondotta el ezután védőbeszédét. Beszédében rámutatott arra, hogy a vizsgálat során minden eszközt, ami a védelemmel szemben fölhasználható, föl is használtak. A vizsgálati anyagba mindaddig, amíg azt teljesen be nem fejezték, betekintést a védelemnek nem engedtek, az orvosszakértők kirendelése is a vizsgálat során történt és csak az orvosi tanács véleményezése után zárták be a vizsgálatot, úgy, hogy addig nem is tehettek az ügy érdekében semmit. Kaszinói beszélgetések, kávéházi pikkoló mellett folytatott magánbeszélgetések és pályaudvaron lefolytatott beszélgetésekre vonatkozólag tanukat hoztak ide és ezeknek bizonyítását széles körben csinálták, de a legfontosabb kérdésben nem nyújtott módot a törvényszék a bizonyításra, úgy, hogy egyetlenegy szakértőhöz sem intézhettek kérdést.

Elnök: Ez a bíróság még sohasem sértett törvényt!

Az állam ítéletet kér.

Polónyi védő nem kíván senkit ok nélkül sérteni, de el kell hogy panaszojja, hogy micsoda elbánásban részesítették a védelmet. Nagy különbség van a közönséges büntett között és a között, mikor valaki a társadalom javáért, magasztos eszmékért, a közös érdekében akarja magát föláldozni és a társadalmi jogrend érdekében követ el valamely cselekményt. A hatalom a maga erőszakával fölfordítja a társadalmi rendet, azt a társadalmi rendet, amelynek a jog az egyedüli föntartó eleme és ez ösztönyszerűleg védekezik. És az erősen fokozott erőszak megszüli a zsarnokságot, amely a hatalom eszközeivel elveszi egy nemzetnek közkedvelt intézményeit és nem tud többé visszatérni a jog boldogító tudatába. Pedig ennek a harcnak a vége csak egy lehet, visszatérés a jogrendhez, mert a jog maga az igazság, az igazság pedig az, amely nélkül társadalom nem lehet. *Ilyenkor a zsarnok felé irányított revolvert nem egy ember sűti el, részt vesz abban a társadalomnak egész haragja és a jogbiztonságba vetett hite.* És a kir. ügyész igazságszolgáltatást kér a társadalomtól az állam nevében, a társadalomtól kívánja, hogy büntesse meg azt az embert, aki magát érette föláldozta. A királyi ügyész annak az államnak a nevében kér ítéletet, amely állam néha végrehajtott küld a nyakunkra, néha a rendőreit, fegyveres erőit szabadítja ránk, néha pedig a sorozó bizottság előtt találkozunk vele. Mindazokat, amiket az ügyész a jogról és jogrendről mondott, jogszilag elfogadni nem lehet.

Kovács Gyula eszméletlensége.

A bíróság elutasította a védelemnek azt az ismételt előterjesztését, hogy kihallgassák a törvényszéki orvosszakértőket, akik Kovácsot a tett elkövetésekor öntudatlan állapotban levőnek mondták egybehangzóan, pedig e kérdés eldöntése elsősorban az orvosszakértők feladata. Az eszméletlenségnek az oka lehet fiziológiai, lehet patológiai. A kétféle eszméletlenségnek megvannak a maga sajátos tünetei, a kettőt nem lehet összetéveszteni. Kovács Gyula eszméletlensége nem volt fiziológiai természetű, nem a magára irányított lövés következtében állt elő, mert hiszen az a lövés nem sértett nemesebb testrészeket és nem okozott agyrázkódást. Az eset egész lefolyása mutatja, hogy itt patológiai öntudatlanságról van szó, annak két fázisáról: a cselekvőképes öntudatlanságról és az azt föloldó cselekvőképtelen öntudatlanságról, orvosi nyelven szólva kritikus álomról. A karzaton nagyfokú izgalom és feszültség közepette egy bántó nevetés nagyobb indulatrohamot váltott ki belőle. Ekkor indult meg az öntudat fokozatos szűkülése, amely a cselekvőképes öntudatlansági állapotba ment át.

Tisza a bűnös.

A bizonyítás során semmi olyan momentum nem merült föl, ami azt bizonyítaná, hogy Kovácsnak szándékában volt Tiszát megölni. Érdekes különben az a levél, amelyet előző este intézett a képviselőház elnökéhez. „Gyilkosomul Őnt nevezem meg, az én vérem az Őn fejére száll” irta a levélben. Ez a halálba induló ember végrendelete és pszichológiai teljes lehetlenség, hogy így irt volna Tiszának, ha megölésére gondolt volna. Tisza István gróf az, aki félretéve minden tekintetet, legázolt mindent, ami a magyar előtt szent és sérthetetlen volt. És erőszakkal fojtotta bele a nemzetbe azt a küzdelmet, amely már sok fázisában eredménnyel is kecsegtetett. És azonkívül egy másik nagy evolúciót is megakadályozni igyekezett, hogy a jogokat szélesebb alapokra terjesszék ki. Hogy mit követett el ezzel Tisza István, elég rámutatnia arra, hogy sehol az országban másképp, mint szuronyok között nem jelenhetik meg és még ebben a tárgyalási teremben is csak úgy lehet jelen, ha rendőrséggel és detektívvél van megcsúszva az egész. Kovács Gyulánál a törvénytiszteletet és hazafiságot állíthatja ezzel szembe, aki a végtelenségig akarta megakadályozni a törvényteleniséget és ezért kész volt önmagát föl is áldozni. Ő nem merénylő volt, hanem hazafias érzését a maga egészében odadobta, magát is föláldozva a nagy társadalomnak. És a társadalomnak az igazságszolgáltatása nemcsak hogy ellentétben nem áll a jog által rendelt igazságtalansággal, hanem azzal teljesen kongruens.

Mit szólna a társadalom a közelmúltban főbenjáró bűnügyekben hozott fölmentő ítéletek után, ha most az esküdszék marasztaló verdiktet mondana arról, aki nemes idealizmusában önmagát akarta a társadalom javára föláldozni. Nem terjeszkedem ki a politikai momentumokra, eltekintek minden tényezőtől és a társadalom nevében kérem az esküdteket, hogy szolgáltassanak igazságot.

Kovács Gyula beszél.

Sélley főügyész helyettes nem élt a replika jogával és így az elnök Kovács Gyulát szólította föl, hogy kíván-e még valamit védelmére előadni?

— Nem szándékoztam — mondotta Kovács Gyula — védőbeszédet mondani és talán föl se szólaltam volna, ha a mélyen tisztelt ügyész urnak az én személyemmel kapcsolatban tett két megjegyzésére ne akarnék reflektálni. Engedjék meg nekem, ha már erre reflektálok, akkor a tárgyalás során fölmerült egyes olyan ténykörülményre is kitérhessek, amelyek talán nem állanak teljes világosságban az esküdt urak előtt. Az ügyész ur említette, hogy a fegyvernek emberölésre alkalmasnak kellett lennie, mert hiszen hihetetlen, hogy alkalmatlan fegyverrel akartam volna életemet kioltani. Ezen az állásponton vagyok én is és a vizsgálóbíró előtt jegyzőkönyvbe is vétettem azt a kijelentésem, hogy igenis, ezt a fegyvert alkalmasnak tartottam emberölésre. Engem nem érhet az a szemrehányás, mintha azzal akarnék védekezni, hogy a fegyver emberölésre nem alkalmas.

Miért lettem öngyilkos?

— A másik kijelentése az volt az ügyész urnak, hogy én személyemet tulságosan tulbecsül-

tem. Én azt hiszem, hogy a személyem értékével ebben a kérdésben teljesen tisztában vagyok. Elmondtam már, hogy azt gondoltam, hogy ha én akkor, május 29-én, amikor béketárgyalások voltak kilátásban, visszamehettem volna a Házba és ott, mint első, akit ki akartak volna vezetni, föbelöttem volna magam, a többség, nem tudván, hogy hányan vannak még ilyen elszántsággal az ellenzék soraiban, bizonyára a békétárgyalásokat, ha csak nagyon kevéssel is, előbbre vitte volna ez a tettem. Amikor azonban én föbelöttem magam, én tudtam, — már megmondtam ezt — hogy ezzel elkéstem. De igenis, kijelentem, hogy abszolút nem gondoltam arra, hogy én itt ezeket a törvénytelenéseket, — amiket én törvénytelenességnek hittem — azt az erőszakot megállíthatom vagy megakadályozhatom. De gondoltam arra, hogy mint képviselőnek, nekem kötelességem, hogy minden rendelkezésemre álló eszközzel oda törekedjem és odahassak, hogy ha már nem gátolhatom meg ezt a dolgot, de legalább egy hajszálnak csak kis részével is hozzá tudok járulni ahhoz, hogy ezek a dolgok enyhüljenek, ezt megtegyem és hogy nekem, mint képviselőnek kötelességem az életemet odadobni.

A detektíveknek nincs igazuk.

— Két detektív azt vallotta itt, hogy amikor a karzatról lefelé indultam, azt mondtam volna, megyek, még elérem képviselőtársaimat. Én erre nem emlékszem, de teljesen lehetetlenségnek tartom, hogy ezt mondtam volna. Lehetetlennek tartom azért, mert az én egész gondolatvilágomat akkor már elfoglalta az a gondolat, hogy lemegyek a terembe és föbelövöm magam. Ha ezt a kijelentést tettem volna, alakoskodtam volna. Már pedig teljes lehetetlennek tartom, hogy akkor, amikor azt hittem, hogy engem már csak pillanatok választanak el attól, hogy meghaljak, éppen akkor gondoltam volna, hogy alakoskodjam. Ezt én teljességgel kizártnak tartom.

Kifakadások Tisza ellen.

Szerettem volna rámutatni arra is, mert magam is érthetetlennek tartom, hogy történhetik meg az, hogy egy ember, aki normális ésszel bír, annyira elkeseredjék, annyira kétségbe essék és ennek folytán annyira elveszítse ép érzékét, hogy önmagát akarja föbelőlni vagy olyan dolgot cselekedjék, amiről számot adni nem tud. És csak azt tart vissza attól, hogy ezt föltárgyalja, hogy ezt a politikai helyzetet ismertetése nélkül megtenni nem tudnám és hogy a politikai helyzetet nem tudnám ismertetni anélkül, hogy ebbe a dologba Tisza István gróf személyét bele ne keverjem. Ez az, ami visszatart attól, hogy megmagyarázzam az igen tisztelt esküdtbírósnak, miképp lehetséges az, hogy egy ember annyira megfélemedezik magáról, hogy úgy mondjam, annyira kivetkőzzék magából. Még egy momentumra leszek bátor rámutatni. A tárgyalás során nem nyert megállapítást, hogy én bárkinek bármilyen formában Tisza István gróf személyéről valami nagyon erős kifejezést mondtam volna. Nem emlékszem, hogy tettem volna, de azért lehetséges, sőt valószínűnek tartom, hogy tettem is ilyen erős kifakadást Tisza István gróf személye ellen. Ezt kötelességemnek tartom megmondani az esküdtbírósnak, annál inkább, mert igenis, feleletet várok az esküdtbírósnak verdiktjében arra nézve, hogy büntethető-e az ország ama polgára, aki végső kétségbeesésében és elkeseredésében, amikor tényleg rombadólni látja azt, amit addig teljesen sérthetetlennek tartott, teljesen megfélemedezve magáról, olyan dolgot követ el, amiről aztán később számot adni nem tud.

Nem kérek kegyelmet...

— Esküdt Urak! Én nem kérek kegyelmet! Én teljesen nyugodt lelkiismerettel állok itt Önök előtt. Az én lelkiismeretem nyugodt, azt nem szennyezte be se gonosz szándék, se önérdék, de még a haszonlesésnek legkisebb gondolata sem. De nem szennyeztem be azt — nyugodt lélekkel mondhatom — azzal sem, hogy akár a hosszú vizsgálat folyamán, akár itt, a főtárgyaláson, egyetlen oly kijelentést tettem volna, amely a való tényvallást nem tüntette volna föl a maga valóságában, amely az igazságot a legkisebb mértékben is el akarta volna ferdíteni.

— Esküdt Urak! Önöket a polgárok köréből a sors jelölte tulajdonképpen ki. Az önök verdiktjétől én is a polgárság lelkiismeretének megnyilatkozását várom. Az önök verdiktje,

azt hiszem, a közhangulatot és a közérzést fogja kifejezni. Én annyira tiszteltben tartom ezeket, hogy tekintve azt, hogy magyar esküdtbírósnak az, amely az én ügyemben ítélik, előre is kijelentem, akárminő legyen az a verdikt, akármit tartalmazzon, én abban minden körülmények között és mindenestre megnyugszom.

Az esküdtek visszavonulnak.

Kovács Gyula beszédének óriási hatása volt az esküdtekre. Még az sem rontotta le a hatását, hogy Balogh György elnök negyedórás elnöki rezümét olvasott föl az előtte fekvő izekről. Az elnök rezüméjében föl hívta az esküdteket, hogy minden politikai elfogultságtól menten, csak lelkiismeretükre hallgatva, mondják ki verdiktjüket.

Fölmentő verdikt.

Este hét órakor vonultak vissza az esküdtek határozathozatalra és fél kilenc is elmúlt már, mire visszajöttek a terembe. A közönség egyre fokozódó izgalommal várta az esküdtek verdiktjét, amelyet az esküdtek főnöke maga is látható nagy izgatottsággal hirdetett ki. Annyira izgatott volt, hogy véletlenül elárulta, hogy az esküdtek kilenc szavazattal nemmel feleltek az első kérdésre, azaz nem bűnösnek mondták ki Kovács Gyulát abban, hogy június 7-én a képviselőházban ölési szándékkal rálőtt gróf Tisza Istvánra.

Bár a hallgatóság nagy része rendőrtisztekből és detektívekből került ki, az esküdtek verdiktjét a közönség mégis lelkesen megéljenezte.

A verdikt alapján a bíróság Kovács Gyulát fölmentette a vád alól és elrendelte azonnal való szabadlábra helyezését.

A közönség valósággal mámoros volt a lelkesedéstől és megéljenezte az esküdteket, Kovács Gyulát, a védőket, sőt a bíróságot is. Közben Sélley ügyész bejelentette, hogy a főkérdés megállapítása miatt bejelentett semmisségi okot főtartja, a védők pedig nagy örömmel jelentették ki, hogy a főtárgyalás során tett semmisségi panaszukat visszavonják.

A közönség éljenezése nem akart megszűnni még ekkor sem, mire az elnök elrendelte a terem kiürítését.

A miskolci rendőrség a kapitalizmus szolgálatában.

*

A vasöntő munkások kizárásánál.

Magyarországon vagyunk, megszoktuk, hogy a hatalomnak legutolsó fattyuhajtása is bűnhődés nélkül tapossa és taposhatja piszkos mancsaival a közszabadságot, sőt nemhogy bűnhődni kellene ezért, hanem egyenesen előléptetés, kitüntetés jár az ilyen gyalázatos dolgok elkövetőjének. A Népszava már megírta, hogy november 23-án Miskolcon a Fried-féle vasöntőde és gépgyár kizárta a vasöntőket, mert azok nem engedték magukat elevenen megnyuzatni. A Fried Testvérek november elsején vették át ifj. Zartl Istvántól a gyárat potomon, mert Fried urék nem kevesebb, mint 30—40, sőt 50 százalékos bérlevonásokat akartak keresztülvinni. Mikor a kizárás megtörtént, két öntőt a gyáros urak följelentettek a rendőrségen, hogy ezek nem engedik a többiekkel dolgozni és kérték, hogy toloncolják el őket. Ez azonban nem történt meg, mert az illetők bebizonyították, hogy ők senkit sem akadályoznak meg a munka fölvetelésében, sőt ők maguk is dolgoznak, de valamennyien kapták a könyveiket, szóval elbocsátották őket. Mikor ez nem sikerült, Fried urék egypár Lombroso-féle alakot megfizettek, hogy legyenek segítségükre a munkások letörésében, mert ők, annak ellenére, hogy a rendőrség szolgáljuk szegődött, még sem voltak képesek erre. És ezek a nyomorult fráterek vállalkoztak a